

* Grandeur in de luwte van de koninklijke ganzevoet.

Indische Buurt

> De ruimtelijke opbouw van de Indische Buurt: drie lanen die zich vertrukken vanuit het paleis delen het gebied in driehoeken op. Daarbinnen liggen kleine gebieden met losse villa's. Daartussendoor liggen als losse brokken grote gebouwen verspreid door het gebied.

De naam 'Indische Buurt' is pas na aanleg van de wijk gegeven, toen de gemeenteraad op 15 oktober 1912 besloot een groot aantal straten in het gebied te hernoemen naar eilanden in de Indische Archipel. Dit had te maken met het gegeven dat veel Indiëgangers na terugkeer Apeldoorn, en deze buurt in het bijzonder, als woonplaats kozen.

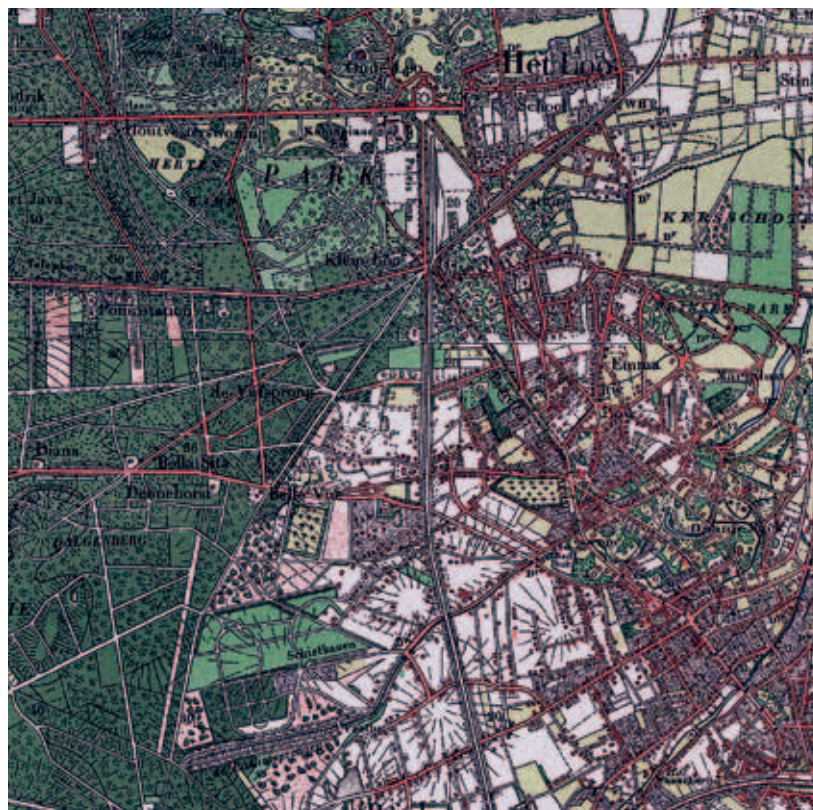

> Het kleine zusje van De Parken

> De oude spoorlijn naar Het Loo op de grens van de Indische Buurt rond 1965. Tegenwoordig loopt hier de Koning Lodewijklaan: een vier rijen dikke lindelaan.

> Op de topografische kaart van rond 1900 is goed te zien dat het monumentale lanenstelsel van het paleis de oude landwegen doorsnijdt en zeer bepalend was voor de verdere invulling van de Indische Buurt.

Al voor het midden van de achttiende eeuw werd de Apeldoornse Enk (nu Brinkhorst) aan de noordkant uitgebreid met een nieuw akkercomplex, dat de Nieuwe Enk werd genoemd. In de negentiende eeuw volgden er meer van dat soort ontginningen richting Het Loo. Toen het dorp Apeldoorn begon te groeien, werden deze enken als eerste bebouwd. Na de aanleg van villabuurt De Parken vestigde zich westelijk van de Loolaan op de Nieuwe Enk een tweede generatie welgestelden, waaronder oud-Indiëgangers, fabrikanten en hogere ambtenaren. De ontwikkeling van het gebied werd gestructureerd door de lange lijnen die al aanwezig waren. Langs de oude landwegen zoals de Soerenseweg en de Badhuisweg kwam als eerste bebouwing. Het monumentale lanenstelsel vanuit het paleis (nu Jachtlaan/Koning Lodewijklaan/Loolaan) deelde het gebied verder op. De aanleg van de spoorlijn naar Het Loo over de middenas van dit lanenstelsel (Koning Lodewijklaan) versterkte de tweedeling tussen wat nu bekend staat als Indische Buurt en Sprengbos.

De bepalende periode voor het stadsbeeld van de Indische Buurt was 1880-1930, maar ook in latere perioden kwam er bebouwing bij. Aan de randen van de wijk werden een paar flat- en appartementengebouwen gerealiseerd, voortkomend uit de toenmalige grootstedelijke ambities om het centrum van Apeldoorn grootschalig te slopen en te herbouwen, wat uiteindelijk maar deels is gerealiseerd. In de jaren zeventig en tachtig werd langs de Hoogakkerlaan een kleine serie woningen herontwikkeld, die in hun nieuwe opzet teruggrijpen op de kleinschaligheid die zo kenmerkend is voor de Indische Buurt.

De Indische Buurt is in 2002 door de gemeente aangewezen als beschermd stadsgezicht.

> Spannende contrasten tussen villa's en flats

Beeldbepalende ingrediënten:

- ★ Een geleidelijke overgang van los naar strak geordende straten
- ★ Sierlijke woningen staan losjes langs de straat
- ★ Lommerrijke tuinen zorgen voor een gevarieerd kleinschalig straatbeeld

Een geleidelijke overgang van los naar strak geordende straten

De Indische Buurt is feitelijk een driehoek tussen de Loolaan, de Koning Lodewijklaan en de Sprengenweg, doorsneden door enkele doorgaande oude wegen. De volledige ruimte binnen dat netwerk van kruisende straten is verkaveld. De driehoekige vorm zorgt ervoor dat in 'de punt' vooral korte verbindingstraten zijn, die soms op oude paden of erfscheidingen werden aangelegd. Alleen het bredere deel heeft een regelmatig opzet met langere doorlopende straten, zoals de Billitonlaan en de Gardenierslaan. De ligging nabij het paleis heeft een ordenende werking gehad op de grootte van de kavels en huizen. Hoe dichterbij het paleis hoe groter de kavels, hoe groter de woningen en hoe meer ruimte tussen de huizen.

Een aparte laag in het beeld zijn de naoorlogse toevoegingen als gevolg van het grootstedelijke Centrum- en Cityplan uit de jaren zestig. Het levert de brute maar ook fascinerende contrasten op tussen enerzijds de kleine en verfijnd gedetailleerde villa's en anderzijds de grote en robuust ogende flats langs de Loolaan en Koning Lodewijklaan, die op geen enkele manier aansluiten op hun omgeving. Ze zijn dusdanig autonoom dat ze eerder een koekoeksei zijn in andermans nest dan een onderdeel van de wijk.

Tip!

- ★ Respecteer bij herontwikkelingen de graduele overgang van grote kavels/grote villa's naar kleinere kavels/kleinere woningen.
- ★ Zet woningen altijd in de al aanwezige rooilijn. Plaats bergingen juist naar achteren.
- ★ Oriënteer hoekwoningen ook echt op straathoeken en realiseer hier een architectonische verbijzondering.
- ★ Beschouw de grote gebouwen uit de jaren zestig als incident en niet als referentie.
- ★ Geef de grote gebouwen een groene omzooming om de aansluiting op de straat iets te verzachten.

> Hoe dichterbij Paleis Het Loo hoe groter de kavel en de woning. Hier heerst nog de sfeer van de Parkenbuurt.

> Grootstedelijke plannen en projecten hebben hun sporen achtergelaten, waardoor het gebied vol vernieuwingslagen zit die sterk contrasteren met de fijnmazige lintjes met kleinere villa's.

> Zuidelijker in de buurt worden woningen kleiner en het beeld eenduidiger: woningen staan strakker in het gelid en dichterbij elkaar.

> Als de tuin aan de weg grenst, is groen in de zijtuin minstens zo belangrijk als groen in de voortuin.

> Sierlijk gedecoreerde woningen zijn kenmerkend voor de eerste helft van de twintigste eeuw. Je vindt ze ook in De Parken.

> Bijgebouwen staan los in de tuin als een soort mini-huisje te pronken.

> Een mooi voorbeeld van een uitbreiding naar achteren: in dezelfde vorm en hoogte als de oude woning, maar met moderne materialen gemaakt.

De inrichting van het perceel

Typend voor de Indische Buurt is dat de woningen een tuin rondom hebben en de woningen vaak wat asymmetrisch op hun kavel staan om ruimte te geven aan een serre aan de zijkant. Garages en schuurtjes staan zo ver mogelijk achter op de kavel, met een smalle oprit (grind) vanaf de weg. In sommige straten staan de woningen met hun kappen in het gelid, wat een mooi ritme oplevert. Elke straat heeft zo zijn varianten op hetzelfde recept. De ingrediënten en de verhoudingen per straat vormen de basis voor toevoegingen of vernieuwingen.

Het groen in de tuin is er voor ons allemaal

Omdat de straten vaak smal zijn, staan er meestal nauwelijks bomen. Het enige groen groeit in de voortuinen. Het lommerrijke beeld van de Indische Buurt wordt daarom bijna volledig door de tuinen bepaald. Het zijn dus de bewoners die ervoor kunnen zorgen dat dat beeld behouden blijft. Veel tuinen hebben de ruimte voor lommerrijk groen, maar er zijn ook plekken waar woningen dicht aan de straat staan. Daar zijn andere mogelijkheden. De wijk zit vol met goede voorbeelden: een hekje met klimplanten, een tegeltuintje met bloeiende planten, een smal haagje. Alle beetjes helpen.

Sierlijke woningen tussen Parkenvilla en huisje in

De huizen in de Indische Buurt zijn kleinere varianten van de villa's van De Parken. Ze zijn net als daar eerder hoog dan breed en bestaan vaak uit twee lagen met een kap. De woningen zijn meestal asymmetrisch, sterk gedecoreerd en hebben een overstekende kap. Net als in De Parken hebben de huizen een rijke variatie aan 'toeters en bellen' zoals serres, erkers en balkons. Aan de Loolaan liggen een paar bredere villa's die met hun diepe voortuinen en veranda's eerder lijken op buitenhuizen. Naast villa's zijn er ook veel middenstandswoningen. Toch zijn ook deze woningen vaak rijk versierd met bijzonder metselwerk, houtsnijwerk en gestuukte ornamenten. De kleinste woningen zijn varianten op het Apeldoornse huisje: dichtbij elkaar staande huisjes van één laag met een steile of geknikte kap.

Tip!

- ★ Beperk de verharding in voortuinen. Gebruik bij voorkeur halfverharding in de vorm van grind.
- ★ Houd doorzichten tussen de woningen in stand.
- ★ Gebruik hagen of struiken als erfafscheiding, vooral als de zij- of achtertuin aan de openbare ruimte grenst.
- ★ Bouw voort op de architectonische variatie van de Indische Buurt.
- ★ Maak nieuwe elementen even gedetailleerd als het bestaande zodat het totaalbeeld blijft kloppen.
- ★ Doe kleuronderzoek naar de oorspronkelijke kleuren als inspiratie voor vernieuwing.

Bij uitbreiding van de woning geldt: liever naar achteren dan naar opzij. Een uitbreiding aan de achterzijde is vrijwel altijd de beste oplossing, omdat er vanaf de straat niets of weinig van te zien is. Met uitbreidingen naar de zijkanten komen woningen dicht bij elkaar te staan, waardoor een essentieel kenmerk – de losheid van de bebouwing – verloren gaat.

Tijdloze materialen en lege straten

Het straatbeeld van de Indische Buurt valt op door zijn tijdloze eenvoud. De straten hebben een klassieke indeling van stoep-straat-stoep met een smal betonbandje en gebakken klinkers of asfalt in de straat en (oude) grijze tegels in de stoepen. De straten zijn leeg maar niet kaal, omdat de franje van de tuinen en villa's aan weerszijden voor een grote variatie zorgt en de straat een intiem, kleinschalig beeld geeft. In de straten staan bijna geen bomen en dat is zolang de voortuinen groen zijn ook niet nodig. Dat geldt niet voor de (monumentale) lanen zoals de Koning Lodewijklaan, de Loolaan, de Soerenseweg en de Bosweg. Daar bepalen de bomen juist wél het karakter van de straat.

Grindbermen

De Indische Buurt is een van de Apeldoornse 'grindreservaten' (zie intermezzo pagina 50). De straten waar nog grind ligt, zoals in de Badhuisweg, lijken sterk op de Ansichtkaarten van honderd jaar geleden. De grindbermen geven een historische uitstraling, maar zijn ook uitermate handig. Ze dienen als parkeerplaats, groeiplaats voor bomen, wateropvang en loopstrook ineen. Het grind hoeft en kan niet in elke straat terugkomen maar het is de moeite waard om bij herinrichting te kijken of er kansen liggen het historische beeld terug te brengen.

> Kenmerkend straatbeeld van de Indische Buurt waar de tijd lijkt stil te staan. Eenvoud overheerst maar wel met mooie (gebakken) stenen die goed passen bij het historische bebouwingsbeeld.

> Dezelfde tijdloze kwaliteit maar nu met grindbermen en asfalt. Het straatbeeld is met uitzondering van de lantaarnpalen bijna leeg. Toch is het niet kaal door de hoeveelheid en de variatie aan groen dat vanuit de tuinen 'aanschuift'.

> Vorkvormige wegaansluitingen zijn aanleidingen en uitdagingen voor een zorgvuldig ontwerp. Helaas ontsieren in beide situaties paaltjes en borden het zorgvuldig ontworpen beeld.

Tip!

- ★ Behoud historische materialen zoals de gebakken klinkers en grindbermen.
- ★ Verbijzonder de vorkvormige aansluitingen en hou ze 'schoon' van verkeerskundige noodoplossingen.
- ★ Wees zuinig op grote bomen en struiken.